

УДК 81'255.4:801.82.2-3

ББК 81

ОБ'ЄКТИВНО-СУБ'ЄКТИВНИЙ ХАРАКТЕР ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДЕФОРМАЦІЙ

РЕБЕНКО М.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто теоретичні питання щодо проблеми об'єктивних і суб'єктивних аспектів у тексті художнього перекладу та актуалізовано вивчення феномена перекладацьких деформацій. Зроблено висновок у тому, що для успішного вирішення проблемних питань перекладацьких перетворень та ефективного застосування зіставного аналізу для оцінювання ступеня відтворення інваріанта оригіналу необхідним є вивчення співвідношення в його перекладі об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Ключові слова: художній переклад, об'єктивно-суб'єктивний характер перекладу, перекладацька деформація, інваріант оригіналу, зіставний аналіз.

The article reveals the theoretical issues of the problem of objective and subjective aspects in a target text. The study of the translation deformation phenomenon has been emphasized through the research. It has been concluded that successful solving of challenging issues of translation transformations and effective use of comparative analysis to assess the extent of rendering of a source text's invariant presuppose the study of the correlation of objective and subjective factors within literary translation.

Key words: literary translation, objective and subjective nature of translation, translation deformation, stylistic invariant, comparative analysis.

Творчий процес перекладу характеризується постійним пошуком одного з можливих та/або єдиного суб'єктивно правильного перекладацького рішення, яке прагне знайти перекладач. Площина прирощень і втрат як “запорука змін і відхилень у тексті-перекладі (далі – ТП)” [25] не зводиться до оперування перекладачем лише трансформаційними операціями. Сучасний підхід до проблеми відхилень від букви оригіналу та перетворень у ТП, представлений у роботах М. Гарбовського, В. Карабана, Г. Мірама [4, с. 361, 403; 8, с. 20; 15, с. 45], не виключає також появу крайніх трансляційних методів і прийомів, до яких належить і явище перекладацької деформації.

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних перекладознавців, присвячених дослідженню системи перекладацьких перетворень, дає підстави стверджувати, що увага дослідників акцентувалася здебільшого на таких аспектах прагматики перекладу, як причини та результати розширення меж перекладацької свободи, багатозначність оригіналу як запорука інтерпретативного його прочитання [22, с. 10], неминучість процесу обробки в художньому перекладі та особливості функціонування закону індивідуальної свободи перекладача [16, с. 196; 17, с. 135], а також протистояння суб'єктивного прагнення перекладача адекватному перекладанню та об'єктивно неминучій обробці оригіналу [24, с. 70–75, 85]. Як бачимо, у проаналізованих теоретичних працях бракує системного підходу до вивчення об'єктивно-суб'єктивного характеру перекладацької деформації у тексті художнього перекладу.

Проблематика статті спрямована на вирішення питання “про співвідношення суб'єктивного та об'єктивного в перекладі” [10]. З цієї позиції, однак, важливо зауважити, що розмежування суб'єктивного та об'єктивного у перекладі, його явищ і категорій відбувається лише “з метою аналізу, для зручності пізнання; насправді ж, у тексті вони утворюють єдність, різні аспекти одного цілого” [1, с. 16].

В. Комісаров указує на суб'єктивно-об'єктивний характер діяльності перекладача як “немеханічне перенесення” словникових відповідників мови оригіналу в текст мовою перекладу [11, с. 47–48]. Такий двоїстий характер перекладацької діяльності, на думку вченого, – свідчення здатності перекладача віднайти нетривіальне унікальне рішення для розв'язання тієї чи іншої проблеми в перекладі. Ця особливість перекладу розглядається також О. Чередниченком [26, с. 154, 162, 178, 233], який характеризує суб'єктивно-об'єктивну діяльність перекладача за допомогою чинника множинності перекладів, “ступінь якої залежить від жанру тексту, його часових та просторових характеристик, розвиненості перекладацької традиції та рецептивних можливостей цільової мови і культури” [26, с. 162]. Натомість така двохаспектність, як справедливо зауважує дослідник, притаманна не тільки власне діям перекладача, а й загальному процесу перекладу, коли чинники об'єктивного й суб'єктивного характеру стоять на заваді функціональній тотожності оригіналу і перекладу.

Покажемо, до яких наслідків може призвести не врахування перекладачами зв'язку об'єктивно-мовних змін із суб'єктивно-прагматичними факторами у художньому перекладі. З цією метою розглянемо причини появи перекладацької деформації на окремих прикладах перекладу екзистенціальної прози американського новеліста Дж.Д. Селінджера – непересічного письменника, різноплановість творчості якого об'єднує єдина концептотвірніа ідея, що допомагає читачу впізнати почерк автора та вгадати грані його поетичного світу.

Особливий мотив повісті Дж.Д. Селінджера “*Raise High the Roof Beam, Carpenters*” формує дієслівна лексема *relate* та визначає характер домінантного образу повісті і всієї творчості письменника – образу Симора Гласса (Seymour Glass). Порівняймо:

Першотвір	Переклад О. Тереха
“ <i>She [Muriel's mother] told me she just wishes Seymour would <u>relate</u> to more people</i> ” [35, p. 309].	“Вона [мати Мюріель] сказала мені, що тільки хоче, аби Сімор <u>налагодив ближчі взаємини з людьми</u> ” [31, с. 178].
“ <i>You never learn <u>to relate</u> to normal people or anything [...] Your brother's never learned <u>to relate</u> to anybody</i> ” [35, p. 339].	“Ви так і не навчилися <u>жити в злагоді</u> з нормальними людьми [...] Ваш брат не навчився <u>жити з людьми у злагоді</u> ” [31, с. 207].
“ <i>One, I withdraw from and <u>fail to relate</u> to people</i> ” [35, p. 346] (виділено нами. – М.Р.).	“По-перше, я <u>не хочу й не можу сходитися з людьми</u> ” [31, с. 213] (виділено нами. – М.Р.).

Кількаразове вживання лексико-семантичної одиниці *relate* свідчить про невипадковість вибору Дж.Д. Селінджера. Очевидно, що цей повтор у тексті першоджерела наближений до символічного звучання, функція якого – наголосити на відлюдкуватості Симора, створити ефект “дивності”, тобто неоднозначності персонажа для читача. Ось чому так важливо зберегти в перекладі взаємозв'язок об'єктивно-кількісної представленості елемента *relate* із суб'єктивно-прагматичним фактором – стилістичною значущістю нав'язливого мотиву небажання Симора Гласса *спілкуватися* з людьми. Натомість в українському перекладі О. Тереха лексико-семантичне урізноманітнення – приклад надмірної деформаційної синонімізації власне авторської смислової домінанти *relate* у виділених фрагментах, унаслідок чого її концептуальну та символічну насиченість втрачено. Запропонований М. Немцовим, сучасним російським перекладачем Дж.Д. Селінджера, варіант рос. *соотносился*, на нашу думку, викривляє смисловий інваріант повісті, бо переклад “Сказала [мати Мюріель], что ей просто очень хочется, чтобы Сімор соотносился с большей массой людей” [34, с. 550] (виділено мною. – М.Р.) змальовує селінджерівського протагоніста ще більш неоднозначно, ніж у тексті оригіналу (ТО). Розв'язати цю проблему міг би, наприклад, варіант “спілкуватися”, який, напевно, більш вдало вписався б у різні семантичні структури українського перекладача.

Проблематика вище прокоментованих теоретичних положень, а також одержані у процесі стислої зіставно-перекладознавчої розвідки результати спрямовують вибір критерію цього дослідження – ідіостилю автора, що, у розумінні М. Новикової та О. Почепцова, є системою власне авторських мовних, змістових і формальних характеристик у його творах [20; 23, с. 145]. У цій системі, на думку Л. Безуглої, О. Дубенко, В. Карабана, Т. Кияка, М. Полюжина, І. Шевченко та ін., співіснуванню об'єктивного і суб'єктивного аспектів має приділятися особлива увага [5, с. 11–13; 9; 27]. Зазначимо, що категорія авторського ідіостилю була виділена В. Виноградим як феномен мовно-художньої побудови авторського “початку”, який, передусім, потрібно шукати у тексті [3, с. 211]. Тому обраний у роботі критерій також є двохаспектною сутністю – єдністю об'єктивно-текстових мікро- і макростилістичних елементів і систем та суб'єктивно-текстових сутностей – доміантних прагматичних характеристик комунікативного наміру автора, художнього образу, текстової модальності, сукупність яких створює ефект унікальності та упізнаваності у цих творах способом мовного вираження думок письменника.

М. Брандес зазначає, що вторинний текст – це потенційно закритий код, у якому запрограмовано процес комунікативної діяльності для виконання комунікативної функції [2, с. 9–10]. І цей код, як наголошують Е. Медникова та А. Науменко, є прагматично визначеним [14, с. 191; 18, с. 46–50]. З одного боку, за В. Комісаровим, прагматика тексту “залежить від інформації, яка передається, та способів її передавання”, тобто є об'єктивною сутністю, а з іншого, – покликана встановити бажане прагматичне ставлення рецептора до інформації / тексту” [11, с. 210], тобто вона – суб'єктивна система. У вторинній комунікації ця об'єктивна точність відтворення одиниць оригіналу та суб'єктивне особистісне ставлення перекладача разом формують цілісну “прагматику перекладу” [там само].

Ці думки виявляються релевантними до проблематики нашої роботи, оскільки аспект об'єктивно-мовного наповнення художнього тексту має бути, насамперед, ураховано перекладачем під час відтворення смислового інваріанта оригіналу. Наприклад, у центральному епізоді роману Дж.Д. Селінджера “*The Catcher in the Rye*” – діалозі Голдена Колфілда з сестрою Фібі про свою майбутню професію – такі індивідуально-образні денотати, як *catch* і *catcher* (*catch a body, catch everybody, catch them, the catcher in the rye*) є загальнотекстовими концептотвірними доміантами, які формують підтекст роману Дж.Д. Селінджера. Ці денотати становлять структурну єдність оригіналу “*I'd just be the catcher in the rye and all*” [36, р. 199], яка завершує створення образу “ловця на житньому полі” як єдино бажаної професії для головного персонажа роману. В українському та російському перекладах О. Логвиненка та Р. Райт-Ковальнової ця ідея сформульована так: “*Стерегти дітей над прірвою в житі*” [31, с. 141] і “*Стеречь ребят над пропастью во ржи*” [33, с. 158]. Як бачимо, перекладачі однаково підійшли до розв'язання проблеми відтворення об'єктивно-мовного наповнення смислової доміанти ТО *the catcher in the rye* у перекладі. Їхні варіанти перекладу мають ознаки деформації з деяких причин. По-перше, номінації “стерегти” і “стеречь” змінюють авторську картину динамічності та активної рухливості [28; 29]: Голден Колфілд прагне не зачати, аби стерегти дітлахів у полі, а бути постійно в русі, ловити їх, затримувати, щоб запобігти їх падінню. По-друге, трагічний пафос елемента перекладу “над прірвою в житі” (російське “над пропастью во ржи”) створює ефект стилістичного силування, удаваності й цим самим додає нових значень виміру ТО. Спираючись на вищесказане, спробуємо передати смисловий і стилістичний інваріанти виділеного концептуально-важливого фрагмента оригіналу, запропонувавши такий варіант: “*Тисячі малих, а біля них – нікого, тобто жодного дорослого, окрім мене. А я стою на краї якоїсь дурнуватої кручі. І що я маю робити, так це ловити їх усіх, коли вони мало не падають – тобто, коли мчать, то зовсім не дивляться, куди вони біжать, тоді я маю вискакувати звідкись і ловити їх. І це я робив би увесь день. Був би*

ловцем у житті й край". На нашу думку, запропоновані перекладацькі відповідники *ловити* – *ловець* відтворюватимуть авторський задум стилістично значущого селінджерівського мотиву *catch – catcher* точніше, аніж варіант О. Логвиненка *стерегти*, а розмовні лексичні й синтаксичні елементи усунуть деформуючий пафосний ритм художнього образу Голдена Колфілда в перекладі.

У перекладі художніх творів важливо передати цілісність їхнього кількісно-якісного наповнення – виражати не тільки буквально представлене, але й те, що закладено у конотативні та асоціативні ряди. У випадку з перекладами Дж.Д. Селінджера перекладачеві необхідно відчутти упорядкованість думки за неоднозначними словами автора, проаналізувати глибинні зв'язки нав'язливих авторських повторів, визначити їхні стилістичну значущість і вагу, тобто збагнути й адекватно відтворити закономірності тексту письменника в цілому.

Прагматико-семантична програма перекладного тексту, тобто будь-який прояв семантичної категорії у ТП, є прагматично зумовленою, адже визначається, як стверджують О. Каде, С. Каноніч, В. Куликова, А. Нойберт, наміром автора / перекладача [6, с. 79; 7, с. 13; 13, с. 114; 21, с. 190]. А. Науменко вважає комунікативний намір автора твору центральним поняттям прагматики тексту [16, с. 195]. Це означає, що текст перекладу має бути підпорядкованим прагматичній меті ТО. Комунікативний намір автора також є концептотвірною системою у площині ТП. Тому всі етапи системного зіставного лінгвостилістичного аналізу першо- і друготворів (власне мовний, жанрово-композиційний, ідейно-естетичний) необхідно здійснювати у прагматичній площині.

Проілюструймо характер взаємозалежності та взаємозумовленості об'єктивно-мовних одиниць ТП і суб'єктивних чинників художнього перекладу – індивідуальних прочитань авторського образу перекладачем з урахуванням такого прагматичного аспекту міжмовної комунікації, як комунікативний намір автора / перекладача. Для цього розглянемо фрагмент українського перекладу Д. Дроздовського із оповідання Дж. Веддінгтона-Фезера "Айра і лев" ("*Ira and the Lion*", J. Waddington-Feather):

Текст 1, не відображений у ТП	Текст 2, близький за значенням до тексту 1	Переклад тексту 2 Д. Дроздовського
" <i>They'd [the coppers] found it off-putting to turn a corner and be suddenly confronted with a fully grown lion</i> " [38, p. 96].	" <i>He'd [Leone] once walked it [Achilles, a lion] round the Town Hall Square, but the coppers on the beat there objected</i> " [38, p. 97].	" <i>Одного разу він [Леоні] вивів його [лева] на площі біля ратуші, але постові поліцейські здійняли галас</i> " [30, с. 111].

У наведеному прикладі перекладу еліміновано текст 1, у якому вербалізується комунікативний намір автора наголосити на неприпустимості дій дресирувальника Леоні прогулювати дорослого лева вулицями міста. Напевно, приймаючи рішення усунути цей фрагмент оригіналу, український перекладач або ж його редактор (що, до речі, виявляється нам більш імовірним) прагнув "уникнути" повторення ідеї громадського невдоволення та опору діям дресирувальника (текст 2). На жаль, такі об'єктивно-кількісні вилучення в ТП послабили авторську ідею, чого не сталося б у разі збереження в перекладі кількісно-якісного наповнення першотвору: "*Їх би [поліцейських] збило з пантелику, якби, завернувши за ріг, вони раптово натрапили на дорослого лева*" (переклад мій. – М.Р.). Отже, накопичення подібних перекладацьких або редакторських рішень – вкрай небезпечне явище у художньому перекладі, адже система смислів комунікативного наміру перекладача / редактора може не відтворювати смисловий інваріант ТО і порушувати комунікативний намір автора.

Отже, комунікативний намір перекладача має, так би мовити, "накладатися" на комунікативний намір автора, аби максимально повно відповідати йому як у кількісному,

так і в якісному планах. Як з'ясовано в нашому дослідженні, неповний збіг цих двох характеристик текстової системи в об'єктивно-суб'єктивному аспекті призводить до появи перекладацької деформації.

Перейдімо до висвітлення основних теоретичних положень розуміння такої категорії текстової прагматики у контексті розкриття умов появи і функціонування перекладацької деформації, як художній образ. Категорія художнього образу – один із кодів, який зашифровано у текстовій прагматиці. За визначенням В. Коптілова [12, с. 13], ця категорія є основою будь-якого художнього твору.

Аналізуючи умови появи перекладацької деформації у зв'язку з втратою тих чи інших параметрів художнього образу автора перекладачем, спираємося на визначення образу, представлене у роботі Т. Некряч і Ю. Чалої, як: 1) одиниці художнього перекладу, якій належить “ключова позиція в розробці ідей і тем творів”; 2) певного відрізка тексту, “який відтворює у свідомості читача відчуття, емоції і почуття, які закодував у тексті письменник” [19, с. 11]. Дослідниці наголошують на необхідності адекватного та повного відтворення художнього образу автора. Для цього, вони вважають, важливо виокремити стилістичну домінанту або інваріант ТО, тобто певний статичний стрижень художнього образу твору, аби відстежити динаміку його будови та розвитку.

Поняття стилістичного інваріанта О. Чередниченко розуміє як певну концептуально-змістову і жанрово-стилістичну домінанту оригіналу в перекладі, що охоплює “постійні та змінні характеристики, вибір яких визначає індивідуально-авторський стиль” [26, с. 147]. Поділяючи думку О. Чередниченка, вважаємо, що однією з необхідних умов адекватного відтворення стилістичного інваріанта оригіналу є врахування перекладачем взаємозалежності об'єктивних і суб'єктивних параметрів тексту на всіх рівнях його організації. Це означає, що перекладач має шукати певне оптимальне співвідношення, аби не перевищити дозволена міру оперування такими прийомами, як, наприклад, додавання і вилучення, що може призвести до зміни прагматичних характеристик оригіналу в перекладі. Проілюструймо ці положення такими прикладами перекладу роману “Три життя. Меланкта: Кожній своє” Гертруди Стайн (“*Three Lives. Melanctha: Each One as She May*”, Stein Gertrude), у яких перекладачка Н. Богиня елімінує друге речення у прикладі 1 та цілий фрагмент роману (приклад 2):

Першотвір

“Rose Johnson was a real black, tall, well built, sullen, stupid, childlike, good looking negress. She laughed when she was happy and grumbled and was sullen with everything that troubled [...].
Rose laughed when she was happy but she had not the wide, abandoned laughter that makes the warm broad glow of negro sunshine”
 [37, p. 3].

Переклад Н. Богині

“Роуз Джонсон була справжньою, чорношкірою, дорідною, похмурою, безмозкою, інфантильною, привабливою негритьяною [...].
Роуз усміхалася, коли почувалась щасливою, але її усмішка аж ніяк не нагадувала широку, сонцесяйну, щирну, безтурботну усмішку, що зазвичай властива неграм”
 [32, с. 4].

В авторському фрагменті тексту повтор ідеї речення 2 у реченні 4 вказує на наявність паралелізму. Цей прийом характеризує індивідуально-авторський стиль Г. Стайн – експериментальну поезію у прозі як поєднання простих лексично неускладнених номінацій в опозиційні сутності. Синтаксичні паралелізми ТО імітують повторюваність форм абстрактних візуальних композицій кубізму. Змішуючи граматику і пунктуацію, Г. Стайн породжує нові абстрактні значення у творі, що не відтворено у перекладі через вилучення речення 2. Результатом таких дій перекладача, на нашу думку, є фрагментарна нейтралізація оригінальності авторського стилю письма Г. Стайн, що може породжувати мікродоформацію в ТП.

У наступному прикладі з роману Г. Стайн (приклад 2) еліміновано цілий фрагмент тексту, що також може вказувати на деформацію в перекладі: *“No Miss Melanctha I certainly do only know just two kinds of ways of loving. One kind of loving seems to me, is like one has a good quiet feeling in a family when one does his work, and is always living good and being regular, and then the other way of loving is just like having it like any animal that's low in the streets together, and that don't seem to me very good Miss Melanctha, though I don't say ever that it's not all right when anybody likes it, and that's all the kinds of love I know Miss Melanctha”* [37, p. 114]. Наведений текст важливий для адекватного відтворення у рецептивній культурі особливостей не тільки ідейних граней художнього образу Меланкти, протагоніста аналізованого роману, а й стилю формально-експериментальної прози Г. Стайн. Тому повне вилучення цього текстового фрагмента, що є однією з домінуючих складових контексту роману, не відтворює прагматичних акцентів Г. Стайн на важливості для персонажа літературного твору загальнолюдських цінностей. Відсутність в українському перекладі фрагмента як кількісного прояву деформації, зокрема об'єктивної деформації, формує в перекладі нову якість – появу суб'єктивної деформації. Така серйозна втрата, викликана власне перекладацьким або ж редакторським рішенням, спонукала нас до спроби розв'язання проблеми відтворення стилістичного інваріанта роману Г. Стайн *“Three Lives. Melanctha: Each One as She May”* у перекладі: *“Hi, Міс Меланкто, мені достеменно відомі лише два види кохання. У першому випадку, як я це бачу, живеш спокійним життям у родинному колі, сумлінно виконуєш свою роботу, чиниш добрі та правильні справи. А ось у другому випадку кохаєш, немов ті тварини, які завивають на вулиці, що я, Міс Меланкто, зовсім не схвалюю, але їй не заперечує той факт, що комусь подібні стосунки можуть подобатися. І це все, Міс Меланкто, що відомо мені про кохання”* (переклад мій. – М.Р.). Не будемо стверджувати, що поняття “перекладацька деформація” є абсолютно прозорою сутністю, але проаналізовані нами приклади появи в українських перекладах деформації вказують на той факт, що в межах цього явища може простежуватися нехтування перекладачем взаємозумовленого зв'язку двох його аспектів – об'єктивного і суб'єктивного.

Доходимо висновку, що всі проаналізовані категорії разом формують ідіостиль автора як складний багаторівневий феномен, двохаспектна сутність якого передбачає створення системи кількісних текстових характеристик (об'єктивно-мовних одиниць на лексичному, семантичному, словотвірному та граматичному рівнях) та їхніх якісних параметрів (прагматичних контекстових відповідників, категорій комунікативного наміру автора, текстової модальності, характеристики художнього образу тощо). Ось чому системне порушення перекладачем взаємозв'язку та взаємозумовленості цих двох аспектів у перекладі призводить до появи деформації формально-змістових характеристик ідіостилу автора. У процесі накопичення кількісних об'єктивно-мовних змін у ТП відбувається деформація суб'єктивних аспектів – параметрів ідіостилу автора. Тому перекладач має дуже виважено, професійно і майстерно підходити до відтворення параметрів авторської стилістики щодо створення багаторівневої організації тексту, дискретності подій, прийому гри, контрастів, а також ефекту стирання меж між фактом і вигадкою.

Проаналізовані варіанти перекладів указують на той факт, що в тексті художнього перекладу певні лексико-семантичні зміни елементів ТО можуть модифікувати авторську прагматику в напрямку тонких асоціацій і складних сугестивних імплікатур. Ця модифікація актуалізує необхідність прийняття виваженого рішення перекладачем про відхилення від оригіналу в бік розширення чи звуження системи його прагматичних смислів. Отже, ані фактор “впізнаваності” символіки автора для сприйняття цільовим читачем, ані чинник індивідуально-особистісного прочитання перекладачем художнього образу автора не мають бути пріоритетними у процесі художнього перекладу.

Наведені приклади особливостей функціонування у текстовій площині об'єктивних і суб'єктивних показників перекладацької деформації вказують на актуальність подальшого вивчення причин і наслідків феномена незбігу прагматичної спрямованості ТО і ТП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык : [учебник для вузов] / Ирина Владимировна Арнольд. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 384 с.
2. Брандес М.П. Текст как социальная система / М.П. Брандес // Принципы типологизации художественных и нехудожественных текстов. – К. : Изд-во КГПИИЯ, 1987. – С. 8–13.
3. Виноградов В.В. О теории художественной речи / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Высшая школа, 1971. – 240 с.
4. Гарбовский Н.К. Теория перевода : [учебник] / Николай Константинович Гарбовский. – М., 2004. – 543 с.
5. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов : [навч. посібник] / Олена Юрїївна Дубенко. – Вінниця : Нова книга, 2011. – 328 с.
6. Каде О. Проблемы перевода в свете теории коммуникации / О. Каде; пер. с нем. // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1987. – С. 69–90.
7. Канонич С.И. Семантическая ситуация перевода / С. И. Канонич // Тетради переводчика : [науч.-теор. сб.]. – М. : Высшая школа, 1987. – Вып. 22. – С. 10–16.
8. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Граматичні труднощі / В'ячеслав Іванович Карабан. – Флоренція-Страсбург-Гранада-Київ : TEMPUS, 1997. – Ч. 1. – 317 с.
9. Кияк Т.Р. Мотивированность лексических единиц (количественные и качественные характеристики) : [монографія] / Тарас Романович Кияк. – Львов : Изд-во при ЛГУ изд-го объедин. “Вища школа”, 1988. – 210 с.
10. Колшанский Г.В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке / Геннадий Владимирович Колшанский // Серия Лингвистическое наследие XX века. – М. : URSS, 2005. – 229 с.
11. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз.] / Вилен Наумович Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
12. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : [навч. посібник] / Віктор Коптілов. – К. : Юніверс, 2003. – 279 с.
13. Куликова В.Г. Комунікативно-прагматичний підхід до теорії перекладу / В.Г. Куликова // Вісник СумДУ. Серія Філологія : [наук. журн.]. – 2003. – № 4(50). – С. 113–116.
14. Медникова Э.М. Прагматический аспект текста / Э.М. Медникова // Лингвистика текста : [материалы науч. конф.]. – М. : МГПИИШ, 1974. – С. 190–192.
15. Мирам Г.Э. Профессия : переводчик / Геннадий Эдуардович Мирам. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 160 с.
16. Науменко А.М. Перевод как обработка / А.М. Науменко // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія на межі тисячоліть. – Харків : Константа, 2000. – № 471. – С.193–198.
17. Науменко А.М. Похоронна й заздравна для перекладу / А.М. Науменко // Вісник СумДУ. Серія Філологічні науки : [наук. журн.]. – Суми, 2001. – № 5(26). – С. 133–139.
18. Науменко А.М. Філологічний аналіз тексту. (Основи лінгвопоетики) : навч. посібник [для ст-ів вищих навч. закладів] / Анатолій Максимович Науменко. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 416 с.
19. Некряч Т.Є. Через терни до зірок : труднощі перекладу художніх творів : навч. посіб. [для студ. переклад. ф-тів вищих навч. закладів] / Т.Є. Некряч, Ю.П. Чала. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 195 с.

20. Новикова М.А. Проблемы индивидуального стиля в теории художественного перевода: (стилистика переводчика) : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / М.А. Новикова. – Ленинград, 1980. – 27 с.
21. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода / А.Нойберт // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике : [сб. ст.]. – М. : Международные отношения, 1978. – С. 185–202.
22. Почепцов Г.Г. (мл.) Коммуникативные аспекты семантики / Георгий Георгиевич Почепцов. – К. : Вища школа, 1987. – 133 с.
23. Почепцов О.Г. Основы прагматического описания предложения / Олег Георгиевич Поцепцов. – К. : Вища школа, 1986. – 160 с.
24. Сидяченко Н. Мовотворчість українських і польських письменників / Наталя Сидяченко. – К. : Вид-чий дім Дмитра Бурого, 2009. – 160 с.
25. Сітко А. Прагматична інтерпретація вторинних функцій англійських інтерогативних конструкцій як проблема перекладу / А. Сітко // Наукові записки. Серія Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2007. – Вип. 75(5). – С. 193–197.
26. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / Олександр Іванович Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
27. Шевченко И.С. Абрис когнитивного вектора прагмалінгвістики / И.С. Шевченко, И.П. Сусов, Л.Р. Безуглая // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2008. – № 811. – С. 3–7.
28. Reiff R.H. J.D. Salinger : The Catcher in the Rye and Other Works / Raychel H. Reiff. – Ch., Marshall Cavendish Co., 2008. – 154 p.
29. Salinger M.A. Dream Catcher : [A Memoir] / Margaret Salinger. – New York : Washington Square Press, 2000. – 210 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

30. Веддінгтон-Фезер Дж. Сучасні англійські оповідки / Дж. Веддінгтон-Фезер // Всесвіт. – 2007. – № 7/8. – С. 106–117.
31. Селінджер Дж.Д. Над прірвою у житті : [повіді, оповідання] / Джером Д. Селінджер; [пер. з англ. О. Логвиненка, О. Тереха, О. Сенюк, Ю. Покальчука]. – К. : Молодь, 1984. – 272 с.
32. Стайн Г. Меланкта : Кожній своє : [роман] / Гертруда Стайн; [пер. з англ. Н. Богиня] // Всесвіт. – 2007. – № 7/8. – С. 3–77.
33. Селінджер Дж.Д. Над пропастью во ржи. Выше стропила, плотники. Рассказы / Джером Д.Селінджер; пер. с англ. – М. : “Олимп Астрель”, 2001. – 688 с.
34. Селінджер Дж.Д. Собрание сочинений : [роман, повести, рассказы] / Джером Д.Селінджер; пер. с англ. М. Немцова. – М. : Эксмо, 2008. – 704 с.
35. Salinger J.D. Nine Stories. Franny and Zooey. Raise High the Roof Beam, Carpenters / Jerome D. Salinger. – М. : Progress Publishers, 1982. – 440 p.
36. Salinger J.D. The Catcher in the Rye: English Modern Prose / Jerome D. Salinger. – СПб. : Антология, КАРО, 2011. – 288 с.
37. Stein G. Three Lives. Melanctha : Each One as She May / Gertrude Stein. – Whitefish, Mont. : Kessinger Pub., 2004. – 188 p.
38. Waddington-Feather J. Ira and the Cycling Club Lion and Other Short Stories / J. Waddington-Feather. – Shrewsbury : Feather Books, 2006. – 106 p.

Дата надходження до редакції 05.06.2015